

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historica Relatio De Ortu Et Progressu Fidei Orthodoxae In Regno Chinensi Per Missionarios Societatis Jesu

Schall von Bell, Johann Adam

Ratisbonae, 1672

Cap. X. Instauratio Imperij per Tartaros, & Astronomiae restituta cura.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11805

CAPUT X.

Instauratio Imperij per Tartaros, & Astronomia restituta cura.

POST dissipatos per Imperium, ac profligatos perduelles, collectis in unum copijs castra ad urbem admoverunt Tartari. Non ut paucorum dierum spacio direptam vastatamque ab immanitate latronum profugientium novâ calamitate percellerent; sed ut perturbato imperio, quid pro ea à socijs impostero obsequij deposceretur, intelligerent. Quatriduo in castris exacto totius urbis, & omnium Magnatum gratulatione, qui universi ad eos in castra exierant, excepti sunt, & in Regiam introducti, studiosè percontante identidem Patruo Regio, qui Regis Tartarorum, Nepotis sui nomine exercitibus præerat; reverâne hospites admitterent? velléntque ac juberent sibi impostero à Tartaris imperari? Omnibus uno ore acclamantibus, Vivat, vivat Rex, mille & mille millibus annorum! acclamatione hæcenus ad Sinenses Imperatores usitatâ, secutus invitantes ad Palatij ruinas ac bustum pervenit. Alterâ die, quòd hominibus suis ædes in urbe ad commorandum non sufficere animadverteret; voluit Chineses Incolas in exteriorem civitatē man-

mānibus primariæ urbis solâ fossâ interjectâ
cohærentem commigrare; concessio tridui spa-
tio, quo mobilia possent evehere.

Urbs major, in quâ Regiâ, directè Austrum
respicit, & quadrato muro cingitur: Cujus
quodlibet latus ad viginti quatuor stadia excur-
rit (ducenta quinquaginta stadia Chinensia uni
gradui in sphaera cœlesti respondent, & millia-
ribus quindecim germanicis; quorum proinde,
singula stadijs circiter septendecim constant.)
& ad ternas mundi plagas, Subsolanum scilicet,
Zephyrum, & Septentrionem versùs extendi-
tur. In singulis lateribus binæ patent portæ;
extra quas latissima effunduntur suburbia. Quâ
Austrum respicit tribus portis ad anteriorem
urbem est pervia. Turres muris continuas
& omnes quadratas numerat, in universum tre-
centas sexaginta: inter quas ad duo quælibet
stadia una latior, quas facilè esset addito trian-
gulari acumine in propugnaculi formam redi-
gere, ut civitas redderetur inexpugnabilis.
Murus altitudinem quinquaginta cubitorum
æquat. Intra & extra opere lateritio vesti-
tur; nucleo terreo optimè compacto suffultus.
Crassitie constat cubitorum viginti quatuor, in
quâ planitie equites discurrere, & milites com-
modè ordinari possunt. Intra hoc septum Tar-
tari omnes retenti. In alteram urbem quæ antea
plurib⁹ in locis deserta erat, plebs Sinica ejecta,
nunc

nunc undique habitabilem fecit. Hæc longitudine ab ortu in occasum prioris latus Austrinum superat stadijs quatuor ; latitudine quâ ad Austrum porrigitur dimidium illius non excedit : muris & turribus ; sed aliquantò humilioribus instructa.

Ne cum cæteris res Christiana compelleretur à Regiâ longiùs exulare , atque ædibus ad destinata opportunissimis exueretur , nihil differendum ratus Pater Adamus libello supplici novum Tartarorum Senatum aggreditur. In illo pluribus commemorat Europæum se hominem à multis annis in urbe commoratum legem DEI populo suafisse ; in Regiâ urbe templum & imaginem habere cum libris , & omni ad hoc munus exequendum constituto apparatu ; quæ omnia nequaquam intra triduum civitate efferri possent. Astronomiæ & Calendarij emendandi curam jussu demortui Regis se suscepisse : magnam vim tabularum , quibus ejus commentationis libri incisi essent , domi asservari : omnia perire necessum esse , & Reipublicæ perniciosum , si urbe exportarentur : Proinde rogare , ut cum advenis , in hac rerum fortunâ desideratissimis , & ipse Advena , suâ in statione impostherum firmari jubeatur. Cum libello coram Senatu novæ Reipublicæ , plebejo habitu indutus , inter turbam civium , non absimilia postulantium genibus flexis se stitit ; lætus omi-

ne

ne sub ipsum rei principium à circumstantijs
capto. Felicior quippe omnibus, qui plurimi
affluebant, competitoribus, cum in illos scuti-
cis & baculis ageretur, nec illorum libellos vel
oculo dignarentur Præsides, genu flexum Pa-
trem tuto adesse sunt passi. Nec multò post è
Senatu quidam benigniùs hunc intuens jussit,
propiùs accedere, & libellum offerre. Evo-
lutâ paginâ ad quâdam subsistens: quæsivit,
quid tēpli nomine Pater intelligeret? respondit;
locum esse in quo DEUM Creatorem omnium
revereri consvêset. Quæsivit rursus, cur
communi vocabulo delubri cum cæteris non
uteretur? Respondit Pater: Hoc ad distinctio-
nem religionum factitari. Reliqua prosecutus
de Calendario interrogare perrexit, & num
in Mathematico tribunali officio fungeretur,
& eorum redditibus viveret, exquisivit: ne-
gantem; ac se non tribunalis illius calculato-
rem, sed calculatorum magistrum esse asseren-
tem; tanquam consecutus, quod quærebat, jus-
sit in pedes surgere, ac singularis reverentiæ
significatione redire postero die; domi interim
secure degere (Hic ipse postea quotannis tri-
ginta aureos elemosynæ nomine ad templum,
aliâque Patri munuscula mittere solitus; demum
Patruo Regis vitâ functo, ubi Rex ipse habenas
imperij tractare occeperat, officiosissimè ad Re-
gē introductum Patrē Adamum ei comendavit:

H

re-

¶ 14 *Initia Expedi. Christiane ad Chines.*
remuneracionis quoque illud à D E O consecutus , ut ex familiâ suâ Christianos non paucos , atque hos inter filiam numeraret .) Discessum paranti duos è literario Magistratu suos discipulos qui deducerent, addidit, exploraturos singula . Et verò hi excussis omnib' diligenter, visi majora narratis renunciassent . Alterâ siquidem die revertentem liberaliùs excepit Senatus ; Fuit illico qui obviam procedens hilari vultu tabellâ è sinu proferret, licentiæ commorandi in urbe tesseram , & severam cautionem , ne quis Tartarorum Patri molestus esset ; Hanc ajebant , portæ affixam dies aliquot pendere finito. Edicti experimentum proximè factum. Redux quippe Pater Adamus non solùm Aulam & atria ; sed cubiculum quoque ingratis hospitibus infessum , quicq; continuo exesse , ac veterem migrare colonum mandabant . Pro scuto objecit Pater diploma , resque suas , ac domum nemine contradicente, quin è vestigio diffugientibus illis servavit . Eâdem arte reliquæ ædes ad sepulchrum P. Matthæi Riccij persisterunt, primis possessoribus intactæ: aucto diplomate , comminatione pænarum molestiam illaturis certâ : feliciter hæc omnia apud Barbaros suadente demissione, & agente causam DEO pro domo suâ.

Disparem exitum fastus Astronomorum tulit . Patronum causæ suæ præoccupaturi ,
Ehe-

Ephemerides mutato anni nomine Senatui præsentant. Quærentibus, quale nam illud esset, quod offerrent munus? Vetus, inquiunt, gentis jam vestræ Calendarium est, novo Marte concinnatum. Atqui reponunt Tartari; Scatere, ajunt, erroribus hoc vestrum. Intelleximus aliud emendatiùs à TAM JÔ VAM (nomen est Patris Joannis Adami) Europæo editum: Aptior novo imperio erit ista ingenij novitas: Hunc quantocyùs hominem huc advocate. Diffimulantibus mandatum, quia perculsis, postridie Senatus Patrem per Apparitores suos in Palatium evocat. Honorificè deductum ante opperientem præ forib⁹ Mathematicorum gregem unà acciri jussum, in Senatum tribuni introducunt. Priùs tamen quàm conclave subiret, circumfusi ex æmulis nonnulli, rebus suis diffisi, & subodorati sententiam, quæ adversus suam imperitiam gliscebat in animis Tartarorum, quantâ poterant eloquentiâ satagebant persuadere, ut, si de Calendario Pater interrogaretur, diceret: novum calculum, compilatum esse necdum ad calcem, supremam illi manum adhuc deesse. Quibus Pater: Supervacanea isthæc, inquit, vestra est sollicitudo: Quid Senatus ex me quæsiturus sit; quid ego Senatui ad interrogata repositurus, ubi ingrediar, resciam. Promittere nequeo, quod mihi adhuc incompertum est: Cæterùm quid animo

vestro sedeat satis perspicio ; minùs providè agitis , si post quindecim annorum bellum uno temporis momento pacem componere , calentibus etiamnum iurgijs , meditamini. Admissis in Senatum universis de statu Calendarij rogatus Pater : Nihil ei propemodum deesse ad coronam , respondet : Rogati & æmuli ; si ejus praxim jam edidicissent? reponunt impudenter, minimè . Patri itaque incubuit sequentis anni Ephemerides quantocyùs expedire solum: quibus adversarij suas apud Senatum attexuerunt. Traditus utrique parti alterius labor dijudicandus . Septem immanes errores Chinesium lucubratio exhibuit, scripto exagitados à Patre: Hujus autem calculo nihil opponi potuit ab æmulis, præter novitatem ; vetustati , sibi de viribus malè consciæ , atque interitum formidanti semper exosam. Imò ad objecta respondere jussi suomet suffragio quando aliter non poterant , Europæam methodum comprobarunt signatam, nomine singulorum, & Typario Senatûs appenso. Itaq; in annum sequentem , qui Tartarorum erat secundus , concinnatæ Ephemerides , & supremo Senatui priùs quàm prælo darentur, ut inspicerentur, oblata. Ab illo ad Regem transmissæ ac plurimùm collaudatæ sunt.

Prænunciata quin etiam Eclipsis solis eventura Calendis Septembris anni 1644. ejusque

pro

pro regnorum dispari situ, in singulis dissimiliter observandæ, appositi calculi quaquaversum dimissi. Industriam demiratus Rex: nunc, in-
quiebat, primùm in Sinensi imperio Solis & Lunæ deliquia, quanta quanta fuerint, quisque loco suo & tempore certus aspiciet.

Ubi tempus observandæ Eclipsis adfuit, supputationes omnes tam juxta Europæam, quam juxta antiquum Sinensium ac etiam Mahometanorum regulam, cum cujusque schemate per omnia tribunalia, & in vulgus etiam dispersæ. Die verò Eclipsis speculam Mathematicam Pater cum uno Senatûs Principe, quem Rex designaverat, & Mathematicis conscendit; Sociorum alijs ad tribunal rituum, ubi universus Regiæ Magistratus ad succurrendum Soli laboranti, more veteri toto Eclipsis tempore genu flexus adesse consueverat, submissis: Alijs supremo senatui intra Palatium pariter erudiendo, devinciendoque Europææ methode assistere jussis: tot oculis vel à deliquio Solis, plenius inspecturis novæ doctrinæ robur, firmitatémque rei Christianæ imposterum designaturis. Nec votum fefellit. Aliunde locorum felix concordia calculi cû cælo allata est, & Pequini Regia universa Astronomiæ Europææ applausit. Exceperat discipulorû nōnemo tubo optico solē, & corpori interjecto obluetā-

tem in chartâ monstraverat ; quando Senatorum aliquis, cæteris amænitate rei abreptis, arrepto pennicillo, elogium observationi, atque huic, uti videbatur, portento adscripsit. Nos, inquiebat, Senatum Principes observationi Eclipsis solaris assistentes, deprehendimus antiquam Sinensium regulã dimidio à vero discrepasse ; Mahometanos unã horã deviasse ; solummodò novum ab Europæis traditum calculum tam tempori, quàm punctis Eclipticæ exactissimè respondisse. Dignum sanè eximios viginti annorum labores, exacti imperij tempore ab invidiã perperam suppressos, Nobis regnantibus lucem aspexisse & probatam oculis, illorum fidem imortalitati transcriptam esse. Quare præcipimus, ut ij ad quos pertinet, singulari eam diligentia tractent, ne per eos stet, quò minus decem annorum millibus perduret. Rex perspectis, quæ undique affuebant, novi calculi commendationibus, laudatam amplissimè methodum complexus edixit ; ut Mathematici universi eã solã deinceps utantur, eãque ad posteros æternùm duraturam transmittant ; Magistro Tãm Jô Vãm ad supputanda astronomica omnia assumpto.

Erant tum in tribunali Mathematico supra septuaginta, cum officio Magistratûs, redivisus Regijs abunde instructi. Iphis accensebantur
cen-

centum ferè candidati, quibus sola oriza dabatur, ut nunquam non præsto essent, si contingeret aliquem ex primoribus decedere, qui prævio examine in demortui locum succederent. Turbam inutilem succidere statuit Senatus: expectabatque nutum Patris Adami, quos potissimum è competitorum grege deligendos designaret. Hic enim verò ad genua æmuli, & ad aram hostes. Pluribus opem, quam deprecabantur, attulit Pater; quamvis minimè nesciret, quod & venit, apud improbos beneficia non nisi ingratitude compensari.

CAPUT XI.

*Collata P. Adamo rerum Mathematicarum.
Præfectura confirmatur.*

Præfectura rerum Mathematicarum insigne est apud Chineses muneris publici genus, & inter Magistratum summos jam olim recensitum. Hanc Patri Adamo, Rex nuperis comitijs, ex occasione Eclipsis præteritæ solaris, deferri per tribunal rituum demandavit. Dissimulabat tantisper executionem Senatus, sive Astronomorum gratiâ, qui spe dignitatis hujus dejecti, præsidum nonnullos, edicti Regij ad indigenas revolvendi spe, retardabant; sive quòd ipse dubitaret, dissonas mentes